

Nr 195.

Av herr **Johansson** i Bro m. fl., om höjning av manlig folkskollärares pensionsålder.

I en vid föregående års riksdag i andra kammaren framförd motion nr 179 hemställdes om utredning rörande lämpligheten att ändra bestämmelserna om manliga folkskollärares och med dem jämställda befattningshavares pensionering på det sätt, att den levnadsålder, som för dem för närvarande medför rätt och skyldighet att avgå med full pension, höjes.

I motionen framhölls, att inga som helst bärande skäl numera kunna anföras för att manliga folkskollärare skola pensioneras redan vid 60 års ålder, alltså fem år tidigare än andra manliga lärare. Såväl i folkskolor som ännu mera i högre folkskolor undervisas årsklasser av barn, vilka äro lika gamla som barn i kommunala mellanskolor eller realskolor. Manliga lärare vid kommunala mellanskolor och vid statens läroverk pensioneras emellertid först vid 65 års ålder.

Vid nuvarande brist på folkskollärare synes det ur skolans synpunkt vara ett betänkligt slöseri med arbetskraft att medge manliga folkskollärare pensionering vid lägre levnadsålder än andra lärare. Visserligen motverkas den ökning av bristen på utbildade lärare, som härav vållas, i viss mån därigenom, att pensionerade folkskollärare i stor utsträckning tjänstgöra som vikarier, men denna anordning måste betecknas som oegentlig och som en olämplig sammanblandning av pension och avlöning.

Ur rent ekonomisk synpunkt är det därjämte givetvis ett oklokt användande av allmänna medel att utbetala pension till personer, som ännu äro i besittning av sin arbetskraft. Ju mera genomsnittsåldern för vårt folk stiger, desto mera betungande blir det för det allmänna att medgiva pension vid alltför låg levnadsålder.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott avstyrkte i sitt utlåtande nr 5 motionen, vilken även avslogs av riksdagen. Utskottets avstyrkande utlåtande var i huvudsak byggt på det utlåtande rörande motionen, som infordrats och avgivits av skolöverstyrelsen. Då de i detta utlåtande framförda synpunkterna enligt vår mening ej äro så vägande, att de böra få avgörande betydelse, och då frågan rörande folkskollärarnas pensionsålder måste tillmätas synnerlig vikt, anse vi att denna ännu en gång bör upptagas till riksdagens prövning.

I den reservation, som av hr Johansson i Bro fogats till andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i frågan, framhålles, att genom en höjning av pensionsåldern för manliga folkskollärare och med dem jämställda befattningshavare en ej oväsentlig nedsättning av kostnaderna för lärarepensioneringen skulle vinnas. En därmed nära sammanhängande omständighet är den rådande bristen på lärarkrafter vid folkskolorna. Enligt officiella statistiska uppgifter upprätthöllos 10 à 11 procent av de manliga lärarbefattningarna under åren 1916—1919 av vikarier, vilken siffra år 1920 sprang upp till något över 15 procent. På grund av den ringa tillgången på utbildade lärare, torde vikariatbefattningarna i ganska avsevärd utsträckning bestridas av pensionerade folkskollärare, vilka därvid jämte sin pension äga uppbära vikariatarvode. Detta förhållande måste anses föga lämpligt och ur ekonomisk synpunkt oegentligt — särskilt som det visat sig svårt att ordna ersättningsfrågan på ett ur teknisk synpunkt mera tillfredsställande sätt.

Skolöverstyrelsen gjorde i sitt nyssnämnda utlåtande gällande att »trots betydande framsteg till det bättre under de senaste årtiondena ett allt för stort antal lärare vid våra folk- och småskolor fortfarande måste arbeta under synnerligen ohygieniska förhållanden beträffande såväl skollokaler som lärarbostäder, så att lärarens hälsa mången gång blir i förtid bruten, och en hög pensionsålder på den grund måste bli för tjänsteinnehavaren betungande». Även om det ej kan bestridas, att folkskollärare på sina håll ännu få arbeta under mindre gynnsamma lokala förhållanden, torde detta likväl höra till undantagsfallen och ej — som skolöverstyrelsen mera indirekt än direkt påstår — vara en allmän företeelse. Det torde ej erbjuda någon svårighet att i de fall, där det verkligen kan påvisas, att dåliga skollokaler och lärarbostäder motivera en lägre pensionsålder, medgiva undantag från en allmän höjning av pensionsåldern. Under alla omständigheter synes ett dylikt tillvägagångssätt vara att föredraga framför att stifta en allmän regel på grundval av undantagsfallen. Särskilt starkt framträder i

städerna det oegentliga i att folkskollärarnas pensionsålder med fem år understiger läroverkslärarnas och lärarnas vid de kommunala mellanskolorna. Härvidlag bortfaller fullständigt det av skolöverstyrelsen åberopade hänsynstagandet till de lokala förhållandena. Vad återigen beträffar landsbygden, kan det starkt ifrågasättas, om ett sådant underkännande av denas skollokaler och lärarbostäder, som motiverandet av den lägre pensionsåldern ur den här berörda synpunkten faktiskt innebär, kan anses giva uttryck för en tillbörlig erkänsla för de strävanden efter bättre lokalförhållanden, som göra sig gällande överallt på landsbygden eller för vad som redan med stora uppoffringar uträttats i detta avseende.

Enligt skolöverstyrelsens yttrande torde på grund av medgivandet av de fem respitåren utöver 60-årsgränsen »förhållandena i verkligheten komma att gestalta sig så, att folkskollärares avgång från tjänsten i regel endast på grund av särskilda skäl kommer att ske tidigare än vid 65 års ålder.» Detta förhållande talar enligt vår mening snarare för än emot den föreslagna höjningen av pensionsåldern. Då det av skolöverstyrelsens uttalande på denna punkt framgår, att pensionsåldern för folkskollärare i praktiken kommer att i de flesta fall utgöra 65 år, synas inga giltiga skäl kunna anföras mot att denna åldersgräns även formellt fastställes för folkskollärares pensionering för så vitt samtidigt i gällande regler möjlighet beredes för folkskollärares avgång med full pension redan tidigare, då detta kräves med hänsyn till skolundervisningens bästa.

I samband med den utredning rörande höjning av folkskollärarnas pensionsålder, som sålunda enligt min mening bör verkställas, måste givetvis även undersökas i vad mån ändringar av övriga pensions- och avlöningsbestämmelser kunna påkallas genom en dylik höjning av pensionsåldern.

Med stöd av vad som anförts hemställes vördsamt,

att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning

a) rörande lämpligheten att ändra bestämmelserna för manliga folkskollärares och med dem jämställda manliga befattningshavares pensionering på det sätt, att den levnadsålder, som för dem för närvarande medför rätt och skyldighet att avgå med full pension, höjes;

b) rörande de ändringar i övriga pensionsbestämmelser, som i samband härmed kunna visa sig påkallade.

Stockholm den 31 januari 1923.

A. J. Johansson,
Bro.

Carl Johanson,
Hörninge.

Olof Olsson,
Kullenbergstorp.

P. Persson,
Trången.

E. G. Nilsson,
Vibberbo.

Hjalmar Svensson,
Grönvik.

M. L. Petersson,
Broaryd.

Ivar Pettersson.

C. G. Olsson,
Golvvasta.
